

Drinkwater uit bronnen (en ondiepe putten) **in de ‘Droge’ Leemstreek**

Guido Wyseure

Gids Hageland & Leuven, Dorpsraad Neerijse,
diverse adviesraden Huldenberg

Landschapsdag bronnen

Zaterdag 29 maart 2025

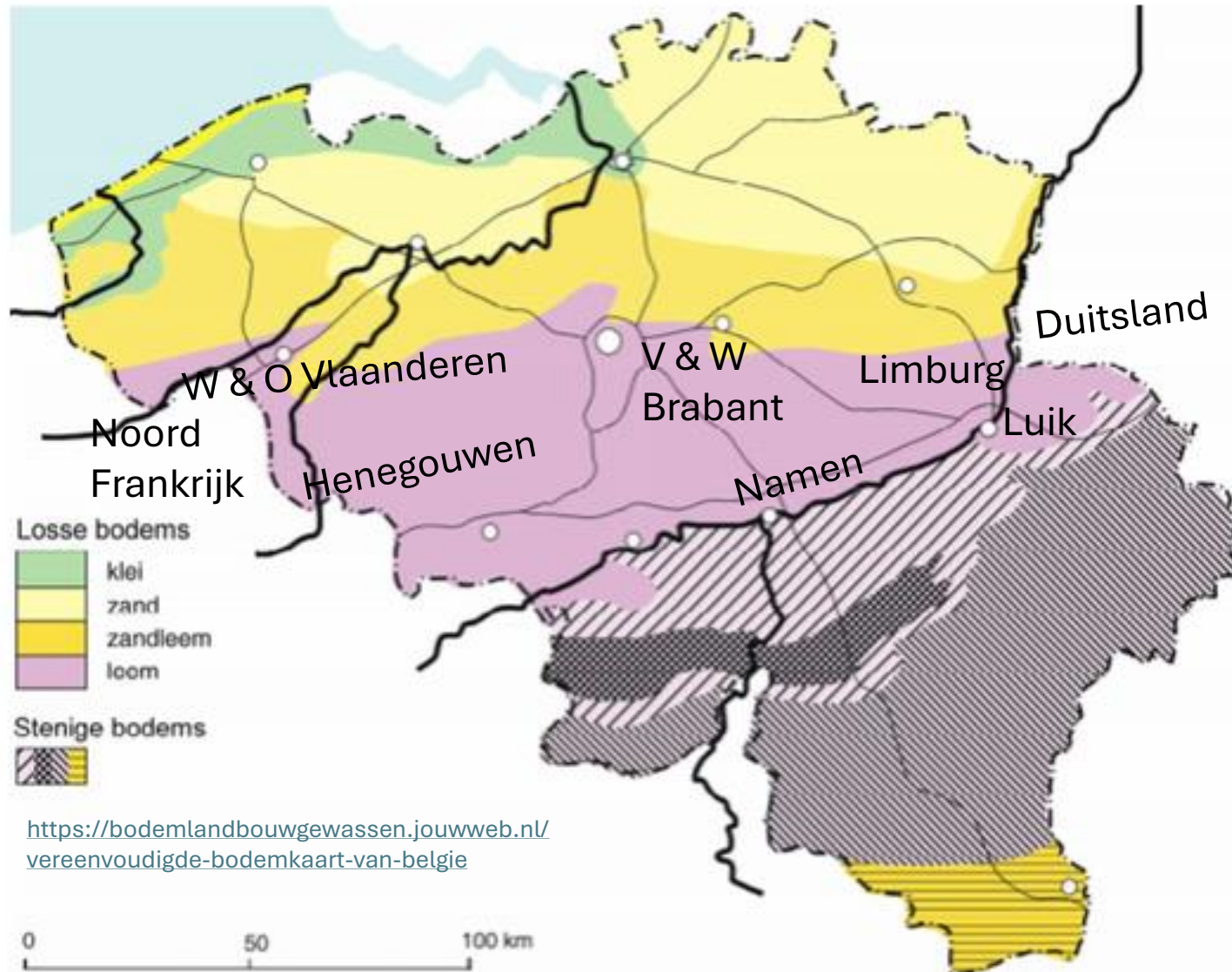
Drinkwater uit bronnen in de Leemstreek

- **Leemstreek in Vlaams Brabant: helemaal niet droog**

- *Geologische opbouw: waterlagen en bronnen*
- *Voorkomen van drinkwater bepaalde het nederzettingspatroon (zie Ferraris- en Popp-kaarten)*
- *Enkele voorbeelden van bronnen*
- *Waterleiding met drinkwater via drukleidingen verdringt de bronnen*
- *Herwaardering van bronnen*

Leemgronden België

<https://bodemlandbouwgewassen.jouwweb.nl/vereenvoudigde-bodemkaart-van-belgie>

- **Leem** ( ) door **wind**afzettingen uit de laatste ijstijden
- Vanuit het Noorden (noord-midden Nederland) hoe verder zuidwaarts hoe fijner
  - Zand in de Kempen
  - Zandleem Hageland
  - Leem (= Löss)
- Zeeniveau ongeveer 100 m lager

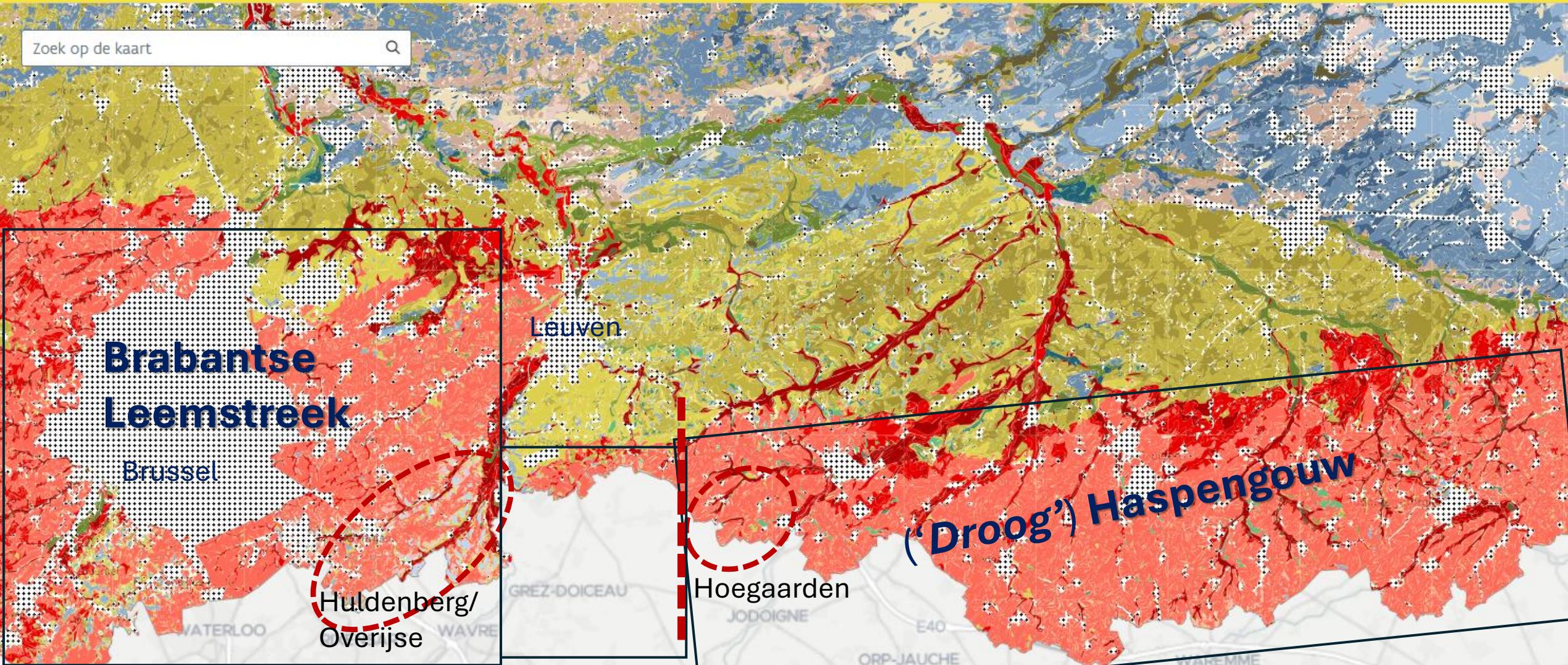

Leemgronden in Zuid-Oost Vlaams- Brabant

(zie Bodemkaart op Geopunt.be)

GEOPUNT Algemene kaart

Zoek op de kaart

‘Droge’ Leemstreek / **‘Droog’** Haspengouw

- **‘Droog’** is **misleidend** => **minste droogtestress** van alle bodems
  - Leemgronden (enkele meters dik) hebben het hoogste waterhoudend vermogen per volume bodem en houden dat ook beschikbaar voor vegetatie (of landbouwgewas)
  - Idem voor nutriëntenhoudend vermogen
  - Liggend op bvb. dikke laag Brusseliaans zand => goede natuurlijke drainage
  - **Diep grondwater** op het plateau en de hellingen
- ⇒ **Zeer vruchtbare gronden** (topopbrengst wintergranen in de wereld)
- Echter gevoelig voor structuurbederf, erosie, bewerking ... en golvend tot hellend reliëf
- Reeds lang ontgonnen en bewoond: Neolithisch (bvb. De Tomme, Ottenburg), Keltisch (La Tène cultuur; Wange), Gallo-Romeins (vele villa's), Merovingisch/Karolingisch (Sint-Gitter, Landen; Meldert, Grez-Doiceau) ...

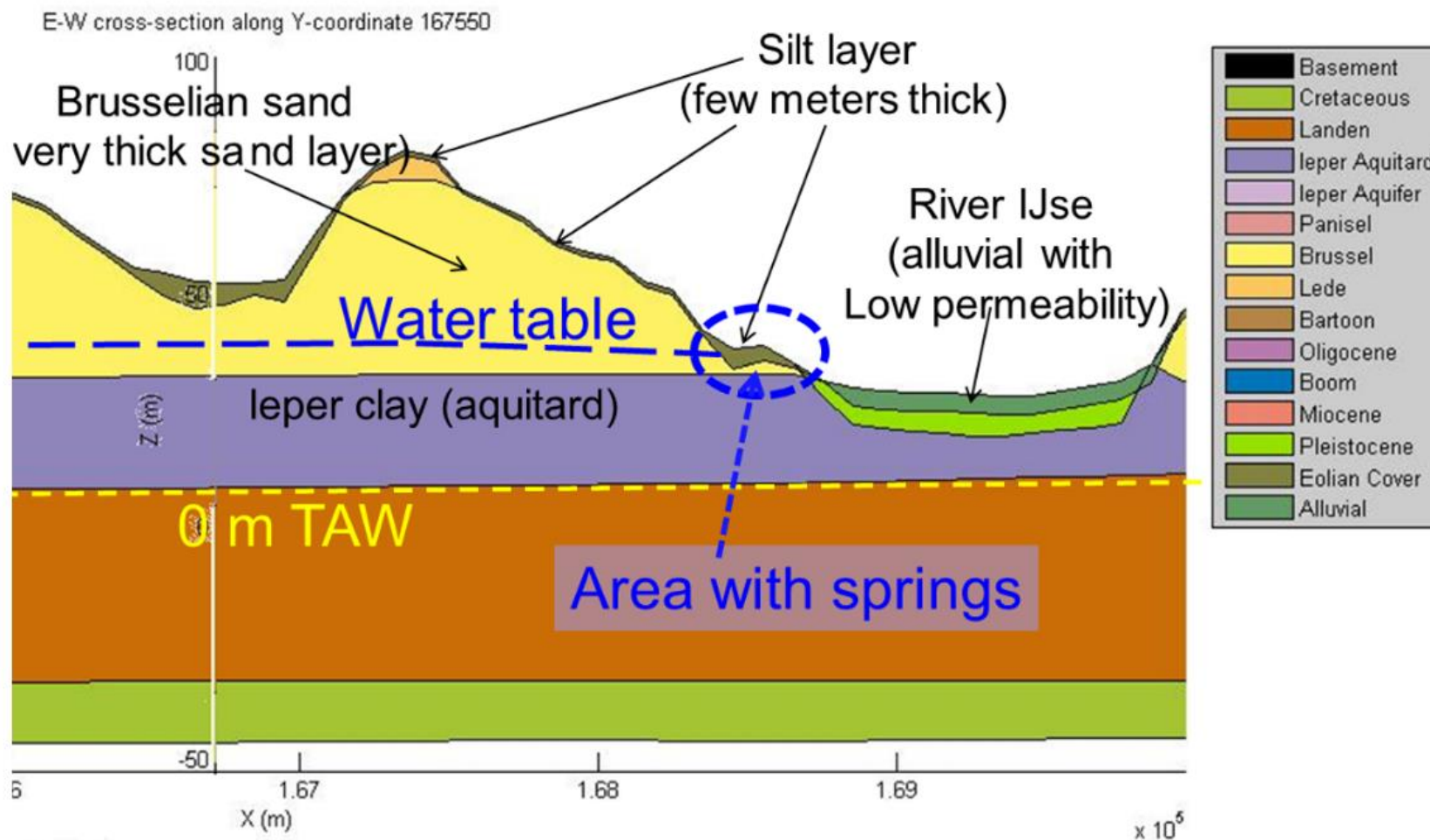

Drinkwater uit bronnen in de Leemstreek

- Leemstreek in Vlaams Brabant: helemaal niet droog
- **Geologische opbouw: waterlagen en bronnen**
- *Voorkomen van drinkwater bepaalde het nederzettingspatroon (zie Ferraris- en Popp-kaarten)*
- *Enkele voorbeelden van bronnen*
- *Waterleiding met drinkwater via drukleidingen verdringt de bronnen*
- *Herwaardering van bronnen*

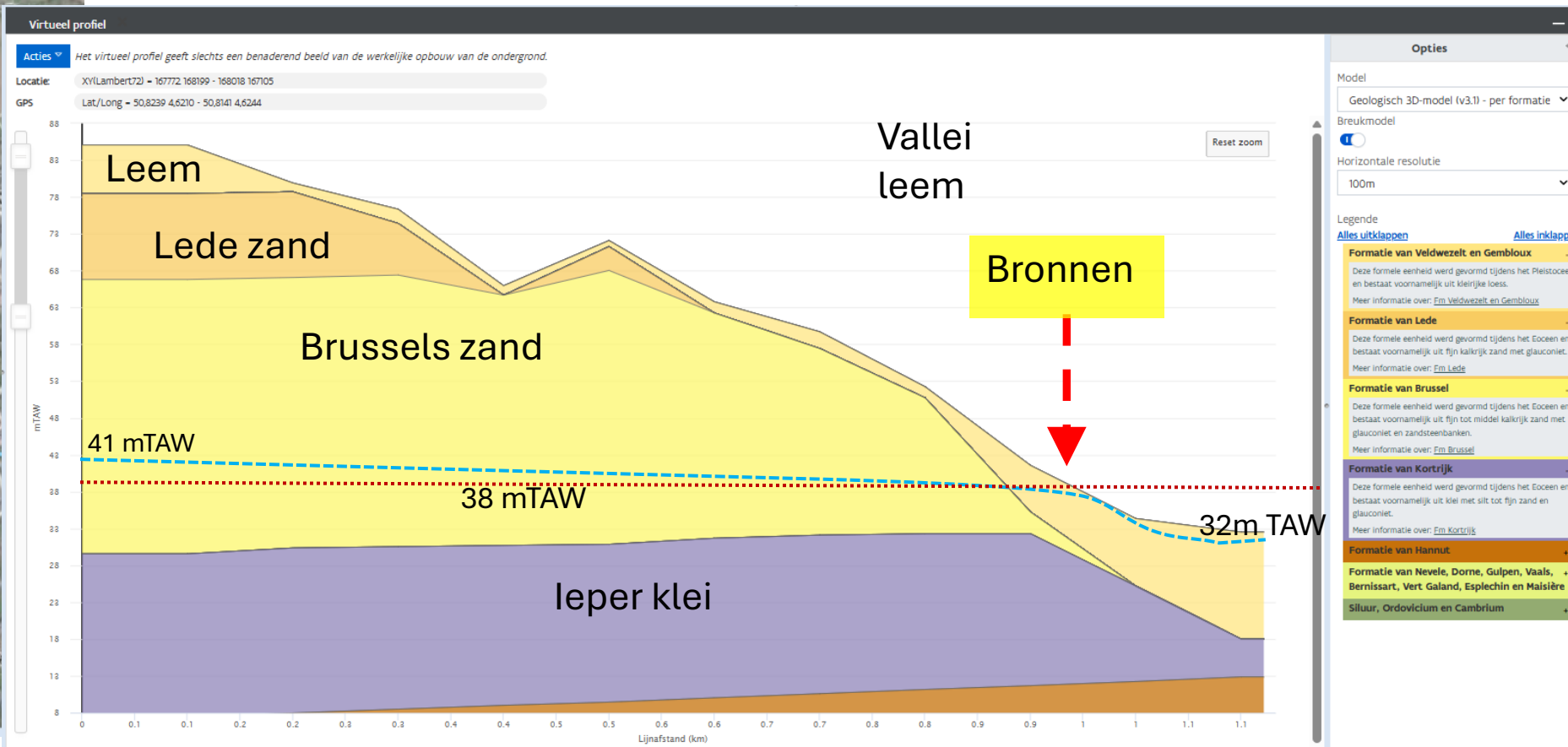
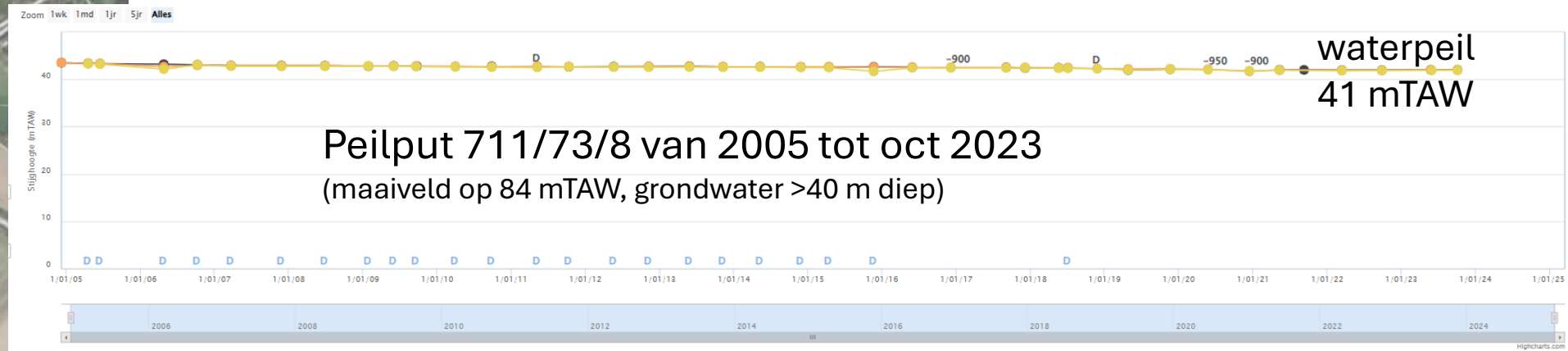

Bronniveaus aan de voet van de helling Neerijse

- Vruchtbare leemgrond
  - Laatste ijstijden met diepe valleien (zeeniveau lager)
  - Enkele meters dik door windafzetting nadien erosie + alluviale of colluviale afzetting
- Waterlaag in dik Brusseliaans zand (goed doorlatend)
- Boven op leper Klei (slecht doorlatend)
- Valleien opgevuld door alluviale afzetting (+/- slecht doorlatend)

Figuur 1: Doorsnede Oost-West doorheen het plateau van Duisburg, IJse vallei en overkant.

Voorkomen van bronnen

- **Waterlaag:**

- Gevoed vanuit het plateau + hellingen **doorheen de leemgronden** (variabel maar enkele meters dik)
- **In de zanden van Brussel** (meerdere 10tal m dik op het plateau)
- **Boven op de Klei van leper** (Formatie van Kortrijk)
- **Aan de voet van de hellingen** naast de vallei loopt de waterlaag uit (= bronnen)
- De vallei is dikwijls opgevuld door alluviale leem (afzetting na erosie) en zwaardere, minder doorlatende gronden (echter heterogeen mogelijks grindbanken, veen ...)

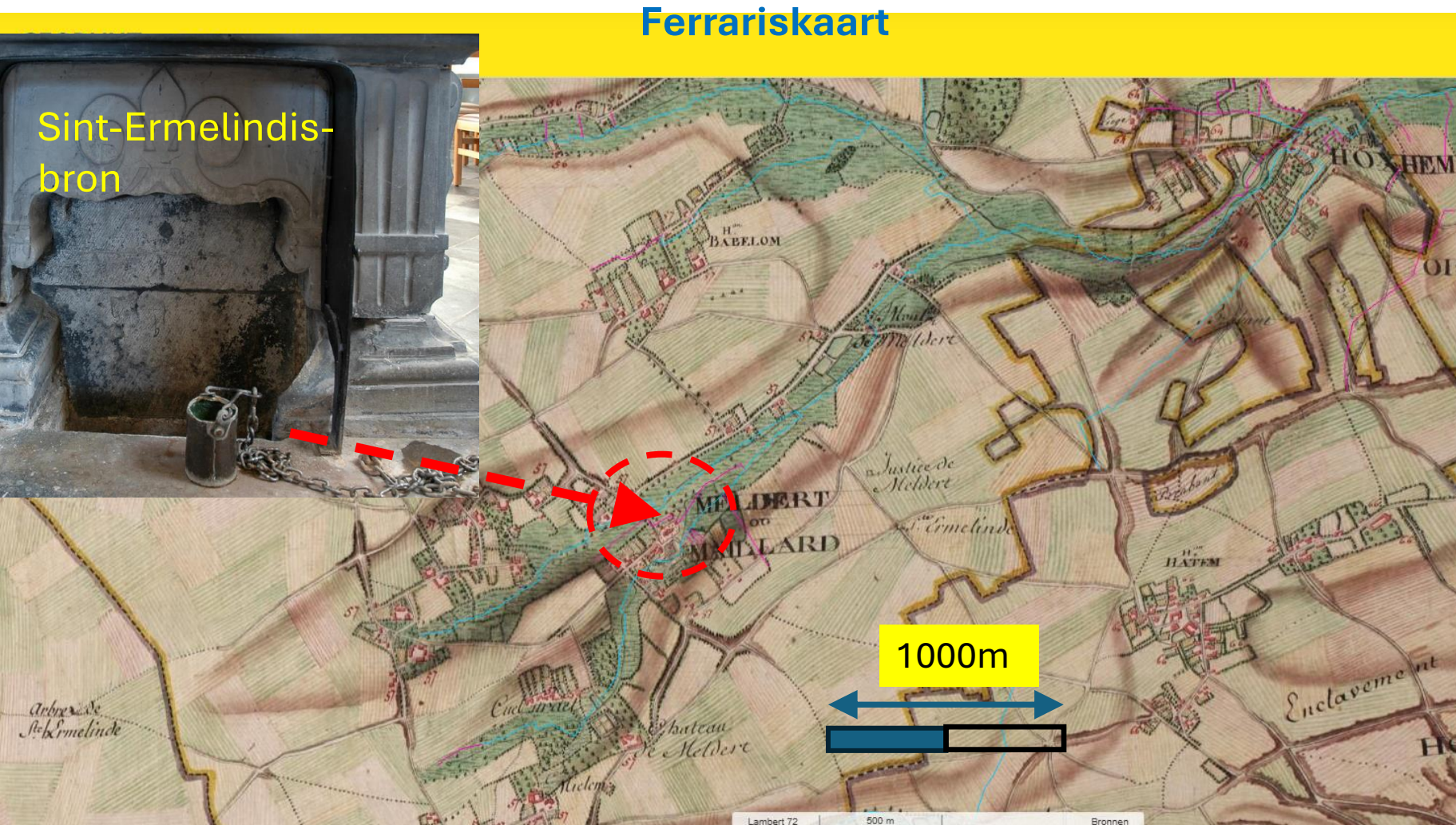

Drinkwater uit bronnen in de Leemstreek

- Leemstreek in Vlaams Brabant, helemaal niet droog
- Geologische opbouw: waterlagen en bronnen
- **Voorkomen van drinkwater bepaalde het nederzettingspatroon (zie Ferraris- en Popp-kaarten)**
- *Enkele voorbeelden van bronnen*
- *Waterleiding met drinkwater via drukleidingen verdringt de bronnen*
- *Herwaardering van bronnen*

Meldert (Hoegaarden) : Haspengouw / Leemstreek => Ferrariskaart

Meldert & Hoksem:

Diep grondwater =>
bronnen nodig

- Bronkapellen
- Hoeves en woningen

Zeer lange traditie met ook
religieuze functies en
geneeskrachtig bronwater

Velden zonder
woningen/hoeves

Contrast: bvb. Ardooie (West-Vlaanderen)

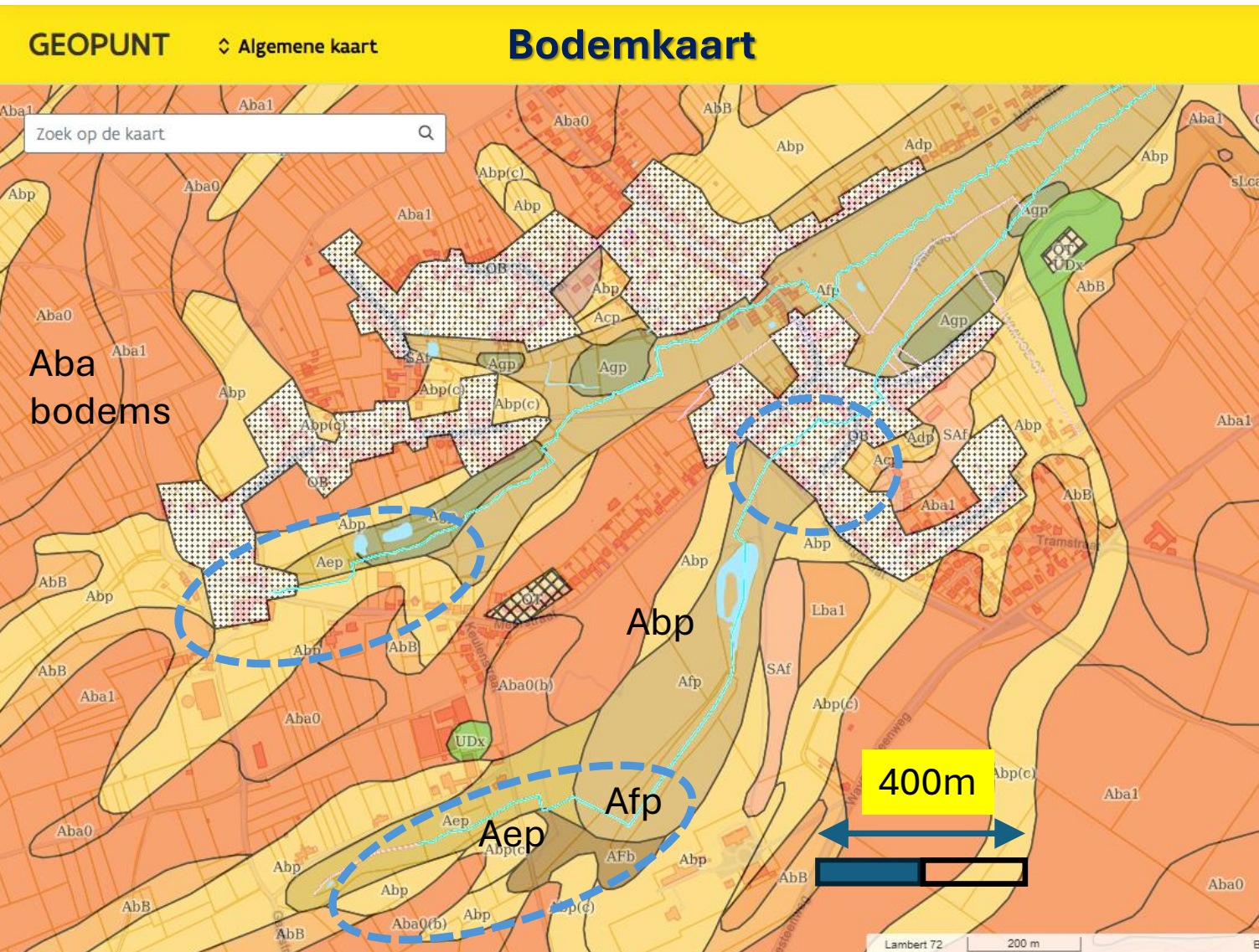
Overall ondiep
grondwater

Elke woning zijn
put en pomp

=> **Verspreide**
bewoning mogelijk
+ **kleinschalige**
velden

Drinkwater (voorbeeld Meldert): een noodzaak

- Brongebieden voeden de Mene (of soms Molenbeek genaamd met 3 watermolens)
- Bronnen voor het dorp met vele (vierkants-)hoeves omgeven door vruchtbare gronden (A= leem)
  - In ancien régime opbrengst voor kloosters, Leuvense colleges, Begijnhof (bvb. Ter Meeren hoeve in Meldert van de infirmerie van het Groot Begijnhof Leuven)
- Bron ook een sacrale betekenis
  - nu Ermelindisbron met geneeskrachtig vermogen

Drinkwater uit bronnen in de Leemstreek

- Leemstreek in Vlaams Brabant, helemaal niet droog
- Geologische opbouw: waterlagen en bronnen
- Voorkomen van drinkwater bepaalde het nederzettingspatroon (zie Ferraris- en Poppkaarten)
- **Enkele voorbeelden van bronnen**
  - *Waterleiding met drinkwater via drukleidingen verdringt de bronnen*
  - *Herwaardering van bronnen*

Ermelindis-bron-kapel:

bedevaartsoort te **Meldert** met **geneeskrachtige** bron als centraal religieus element

Wonderbaarlijke genezing van Anna, dochter van Jacobus d'Oyenbrugghe, heer van Meldert, door het bronwater

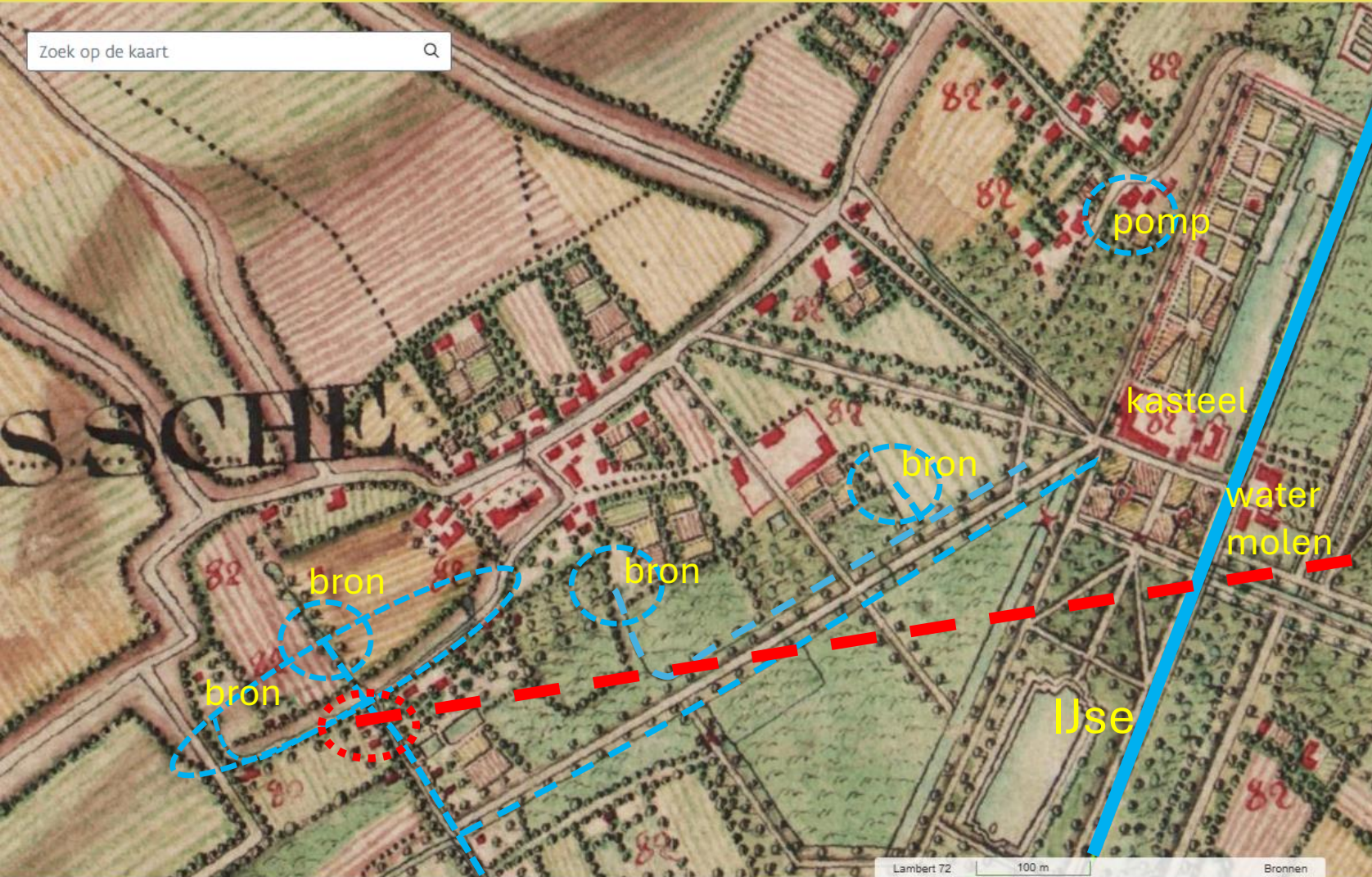
Neerijse: dorp met bronnen

voor drinkwater & twee brouwerijen

GEOPUNT [Algemene kaart](#)

Ferrariskaart

Zoek op de kaart

Brouwerij
De Kroon
Neerijse

Vroeger gebruikt
om te brouwen

Drinkbaar?

(minstens 1 keer, zoals
paddestoelen ...)

Terlanen

Captatie/bronput op 50 mTAW,
uitloopkraan op 40mTAW

“Helaas is hij tegenwoordig **niet meer (?)** drinkbaar ondanks de mooie kraan en de natuurstenen waarin het water wordt opgevangen.” Ernst Gülcher, 2024

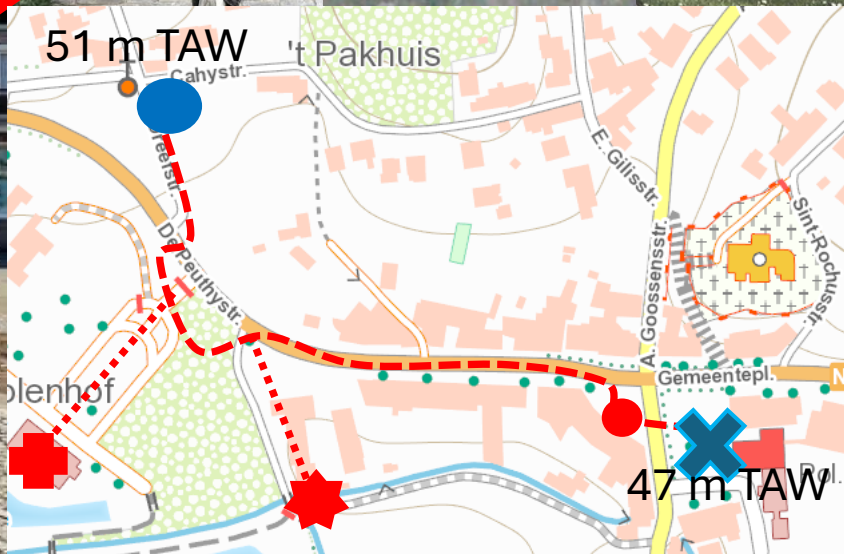
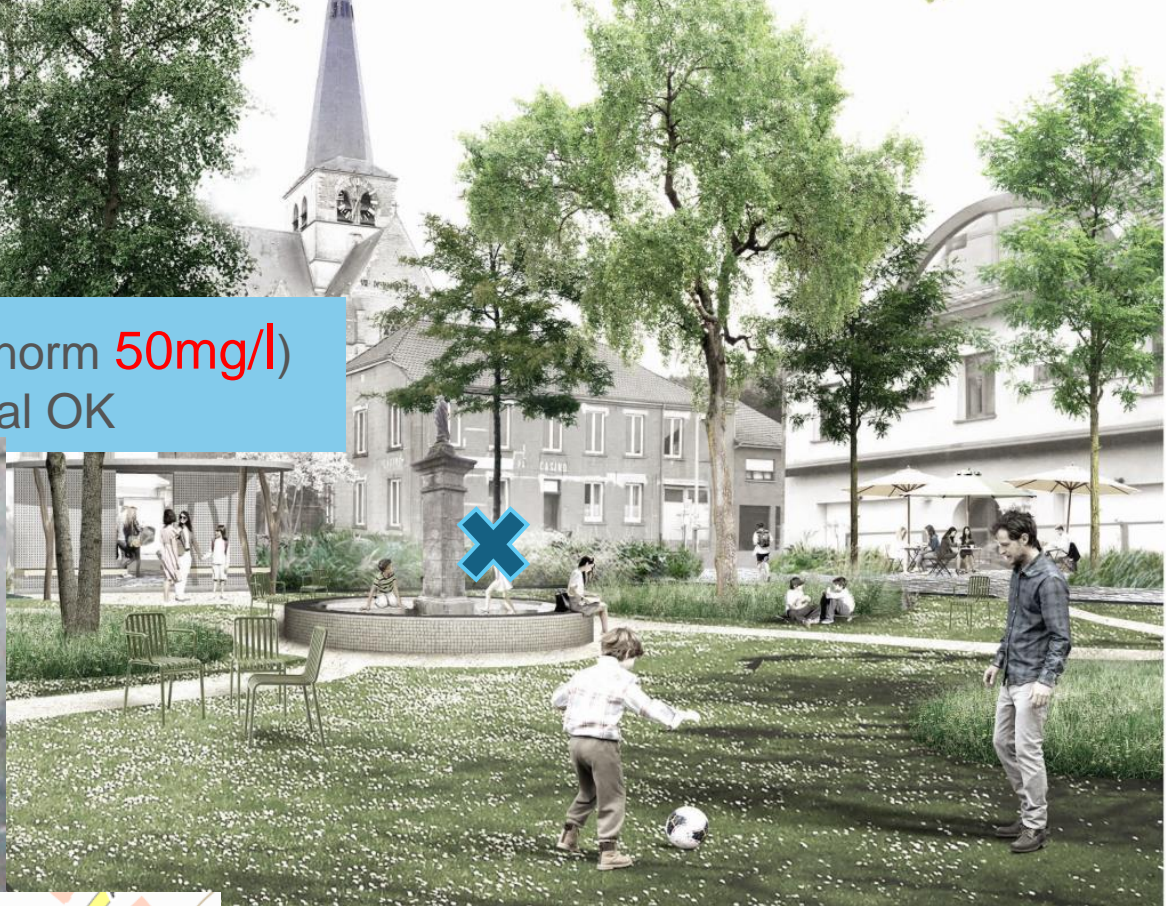

Huldenberg bron op plein

2006 nitraat (**40,2mg/l** < norm **50mg/l**)
Geen coliformen + kiemgetal OK

$Q = 0.625 \text{ l/s}$
(16 sec om een 10 liter-
emmer te vullen)

- Dreefstraat bronpunt ●
- Kasteel +
- Watermolen *
- Vanderperre ex-Brouwerij ●
- Dorpsplein pomp X

Water Minnebron momenteel niet drinkbaar: “We wachten op bijkomende metingen.” (okt 2023)

132-TEST

8657 - Minnebron (Kouterbos)	Maurits Noëstraat	3051 OUD-HEVERLEE
Rapportnr.: 24/16614	11 Nov 2024	
Minnebron Heverleebos kw		

Analyseverslag:	voorschrift	Huidige Analyse 12/11/2024	MTC	Datum aanvang analyse
Staalnummer		DH240728		
Scheikundig onderzoek:				
<i><u>Fysico-chemische parameters</u></i>				
geurtest TON:	S066	1	≤ 3	13/11/2024
kleur. mg/l Pt-Co:	S029	3,04	≤ 20,00	13/11/2024
smaaktest TFN:	S067	1	≤ 3	13/11/2024
<i><u>Anorganische parameters</u></i>				
temperatuur °C: (**)	S033	11,7	≤ 25	12/11/2024
pH °Sørensen: (**)	S004	6,99	6,5 / 9,2	12/11/2024
geleidbaarheid bij 20°C µS/cm:	S006	545	≤ 2100	13/11/2024
turbiditeit NTE:	S032	0,370	≤ 4,00 *	13/11/2024
ammonium mg/l NH ₄ :	S039	< 0,129	≤ 0,50	13/11/2024
nitraat mg/l NO ₃ :	S012	23,1	≤ 50	13/11/2024
nitriet mg/l NO ₂ :	S042	< 0,033	≤ 0,100	13/11/2024
TOC mg/l C:	-	1,6	-	19/11/2024
<i><u>Metalen</u></i>				
aluminium µg/l Al:	S065	< 5,00	≤ 200	15/11/2024
ijzer µg/l Fe:	S065	< 30	≤ 200	15/11/2024
lood µg/l Pb:	S065	< 1,00	≤ 10,0	15/11/2024
Bacteriologisch onderzoek:				
Totaal kiemgetal bij 22°C kve/ml:	B001	< 1	*	13/11/2024
Coliforme bacteriën kve/100ml:	B002	< 1	< 1 *	13/11/2024
Escherichia coli kve/100ml:	B002	< 1	< 1	13/11/2024
intestinale Enterokokken kve/100ml:	B003	< 1	< 1	13/11/2024
clostridium perfringens kve/100ml:	B010	< 1	< 1	13/11/2024

MTC: maximum toelaatbare waarde (Volgens Belgisch Staatsblad [C-2003/35094])

MTC *: advieswaarde (Volgens advies Labo Derva)

kve: kolonie vormende eenheid

: geen significante verandering van het totaal aantal kiemen (max. 500 kve/ml bij 22°C en max. 200 kve/ml bij 37°C)

** : gemeten ter plaatse

Water uit Meerdaalbos

+/- 50% nitraatnorm

Water bevat Brusseliaans zand
(korreltjes goed te zien)

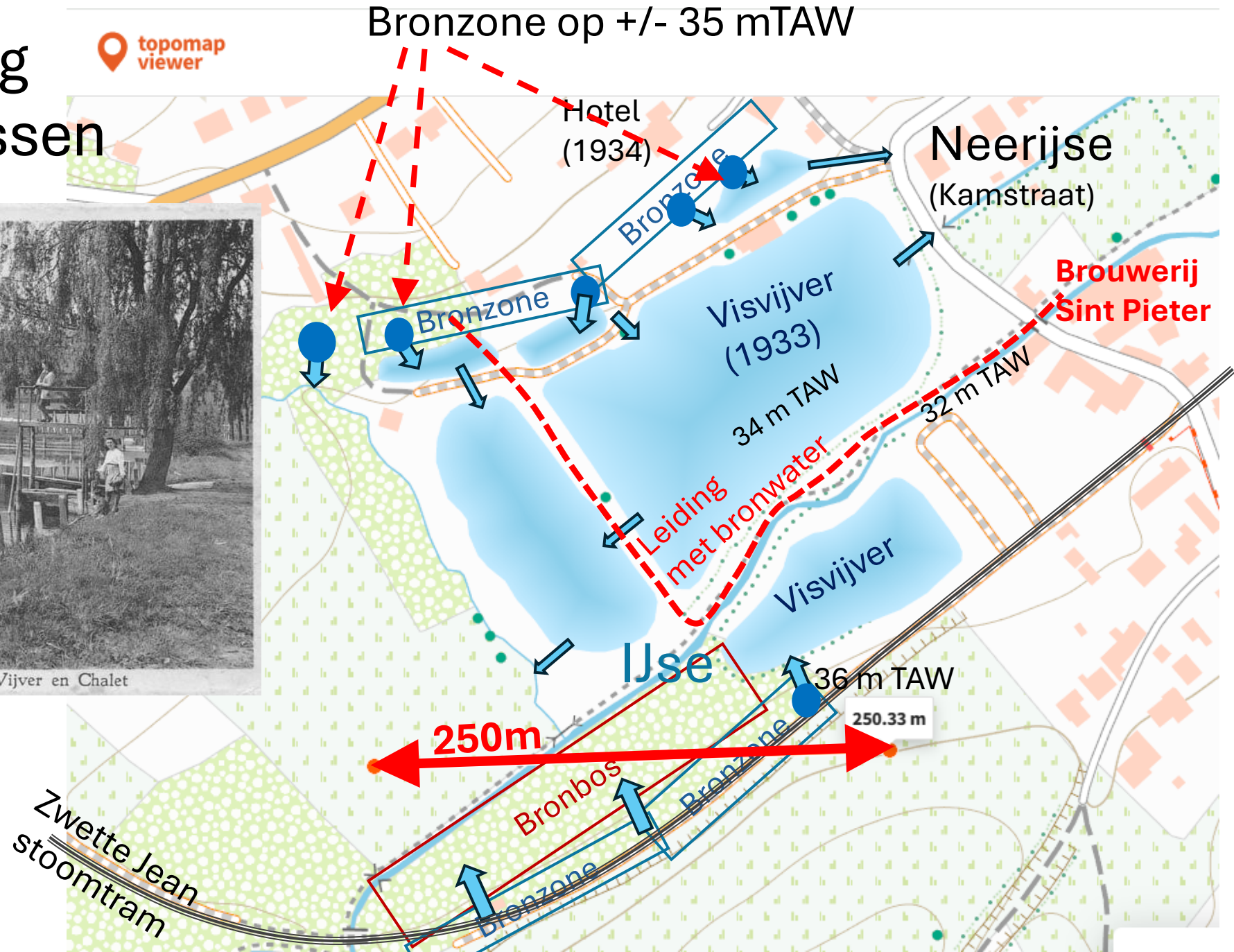

Neerijse: voeding vijvers en bronbossen

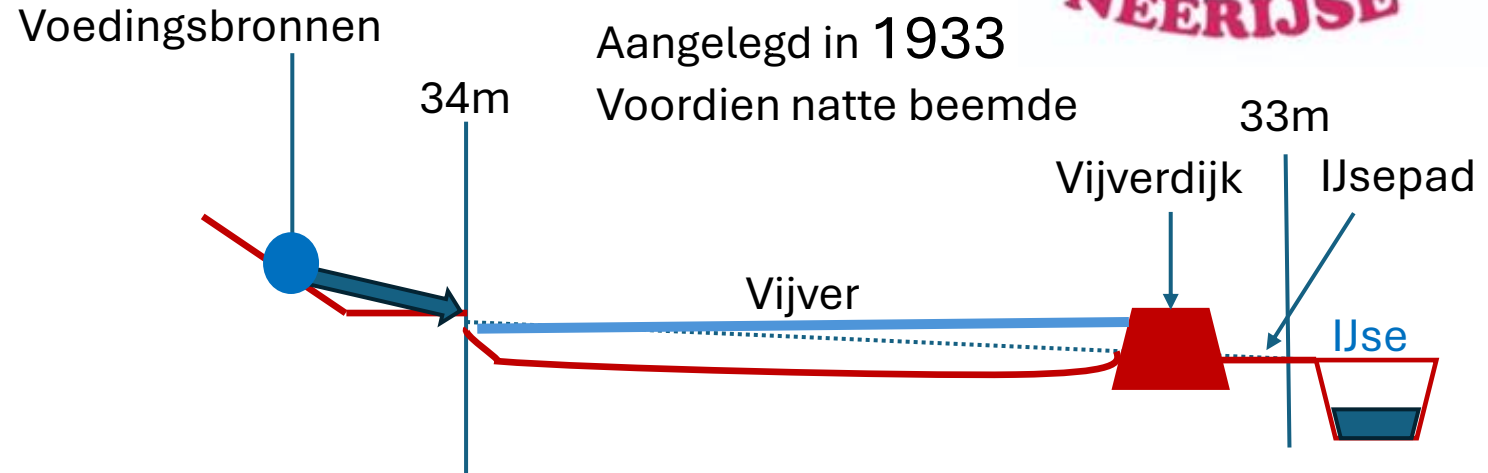
Brouwerij Sint-Pieter

had een boorput (+/- 1920) maar verkoos water uit een bron via een lange leiding naar de brouwerij

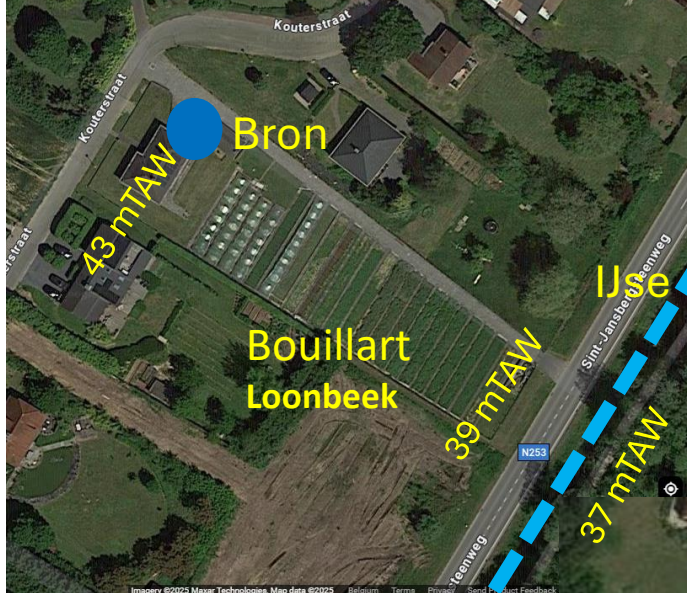

Ere-voorzitter: Zjeff Vanuytsel (2015 †)

Loonbeek: Waterkers kweken

Groot brondebiet van kalkrijk, zuiver, 10°C water nodig (10°C ook interessant voor warmtepompen)

Waterkers <> tuinkers

Drinkwater uit bronnen in de Leemstreek

- Leemstreek in Vlaams Brabant, helemaal niet droog
- Geologische opbouw: waterlagen en bronnen
- Voorkomen van drinkwater bepaalde het nederzettingspatroon (zie Ferraris- en Popp-kaarten)
- Enkele voorbeelden van bronnen
- **Waterleiding met drinkwater via drukleidingen verdringt de bronnen**
- *Herwaardering van bronnen*

Waterleiding vervangt de bronnen en de grondwaterputten

- Bewustwording over **tyfus & cholera** als gevolg van gebrekkige hygiëne
  - Voordien **Miasma**-theorie (**slechte lucht & stank** door vuil water => overwelvingen van rivieren in steden)
- Bacteriologie: Koch vanaf 1883 - 1903 Cholera & Tyfus **bacteriële oorzaak**
  - Vanaf Franse tijd (rond 1800) **gemeentes** verplicht om drinkwater te voorzien
  - Pas in 1858 Brussel met distributienet en sommige steden volgden
  - In 1913 **Nationale Maatschappij der Waterleidingen** (NMDW) opgericht
- **Vanaf 1970** wordt de waterleiding vrij algemeen
- Water onder druk geleverd aan elke woning => bron + putten worden overbodig + zonder pomp
- Lopend bronwater niet meer gebruikt en vloeit dikwijls af via de riolering
- Verdund rioleringswater problematisch voor de waterzuivering

Figuur 76 Een foto op de binnenkoer uit de jaren 1930. Op de achterzijde liggen de voormalige varkensstallen met de verschillende deuren per kot. Dit aantal komt

Uit: Claudia Houben, Fier op de hoeve van hier. Historische hoeves in Zuid-Hageland, CAG, 2014

Pompwater OK?

**Dikwijls op een 10-tal
meter van de mesthoop**

**(maar ook mogelijk impact op
bronnen in de buurt)**

**Nu septische putten
extra gevaar**

Drinkwater uit bronnen in de Leemstreek

- Leemstreek in Vlaams Brabant, helemaal niet droog
- Geologische opbouw: waterlagen en bronnen
- Voorkomen van drinkwater bepaalde het nederzettingspatroon (zie Ferraris- en Popp-kaarten)
- Enkele voorbeelden van bronnen
- Waterleiding met drinkwater via drukleidingen verdringt de bronnen
- **Herwaardering van bronnen**

Nieuwe rol / herwaardering voor bronnen ?

- Terug als drinkwater eerder uitzonderlijk =>
  - Vergt constante kwaliteitscontrole (Minnebron, Zoet Water, 2X jaar analyse)
  - Vergt een **hygiënische** zuivere uitloop
  - Meestal niet conform huidige drinkwater-normen (ook **niet in het verleden**)
  - **Schrik** voor het risico + aansprakelijkheid
- Zichtbaar lopend water is fascinerend
- Waterspeeltuin
- Voeding vijver (vele voorbeelden)
- Uiteraard **niet afvoeren via rioleringen!**

Waterspeeltuin (bvb. Zoete Waters)

Stromend proper water
=> voldoende water nodig

Vistrap Sluispark Leuven

(ingehuldigd oktober 2019)

31 juli 2020

<https://blauwgroenvlaanderen.be/professionals/projecten/sluispark-met-vistrap-leuven/>

Nu overwoekerd door bramen, netels, planten

⇒ Niet meer toegankelijk +

⇒ Niets meer te zien of te spelen

Plannen met bronnen zijn mooi op papier

Maar er is **onderhoud + nazorg** nodig na de “hip-hip-hoera” en het lintjes doorknippen

Besluit

- Bronnen (en ondiep grondwater) waren in het verleden zeer belangrijk, bepaalden het **nederzettingspatroon** en hebben een grote erfgoedwaarde (zie oa. Ferraris- en Popp-kaarten)
- Moderne **waterkwaliteitseisen** zijn een probleem voor bronnen (+ pompputten) & **in het verleden beantwoordden ze wellicht ook niet aan de huidige normen**
  - vooral **hygiëne** was het probleem (nitraat in het verleden onbelangrijk ...)
- De **waterleiding** heeft de bronnen overbodig gemaakt
  - bronnen stromen constant => dikwijls was lozen in de nabije riolering de gemakkelijkste oplossing
- **(Her-)waardering** vooral in het zichtbaar maken en toepassingen zoals waterspeeltuinen, voeding van vijvers, ...
- Echter, grondige kennis van de hydro-geologie van de bronnen is nodig om goede projecten uit te werken

Referenties

- https://ruimtevoorvlaamsbrabant.be/terug-naar-de-bron/news_items/4706
- https://www.coordinationsenne.be/downloads/2024-11-29/07_Huldenberg-herbront_Bjorn-Bracke.pdf
- <https://www.regionalelandschappen.be/projecten/herbronnen-in-de-brabantse-wouden>
- <https://bluedeal.integraalwaterbeleid.be/projecten/lokale-gebiedsdeals-droogte/her-bronnen-in-de-brabantse-wouden/huldenberg-herbront>
- <https://www.bloggen.be/huldenberg/archief.php?ID=46>
- Informatie op Geopunt.be + Database ondergrond Vlaanderen (DOV website)

Dank u

Leemstreek, niet 'droog', zeer vruchtbaar
en met vele bronnen als getuigen uit het verleden